

نفت ایران؛ بالاتر

قراردادهای نفتی اصلاح شود، سرمایه‌ها می‌آیند

منبع: The Middle East
ترجمه: محمود عزیزی

وزیر امور اقتصادی و دارایی، داود دانش‌جعفری می‌گوید: «برخی معتقدند که با وجود افزایش درآمدهای نفتی، دیگر نیازی به جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی نیست اما دولت جدید در صدد است به منظور تسهیل انتقال فناوری و تقویت پیوندها با سایر کشورها، نسبت به جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی اقدام کند.»

از زمان انقلاب ایران در سال ۱۹۷۹ مجموع سرمایه‌گذاری‌های خارجی در صنعت نفت ایران ۴۸ میلیارد دلار بوده و وزارت امور اقتصادی و دارایی اعلام کرده است که هم‌اکنون اجازه انجام ۲۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری دیگر، صادر شده است.

در باره میزان تولید نفت ایران باید گفت احتمالاً افزایش ناگهانی و شدید تولید نفت ایران، ناشی از توسعه میدان نفتی آزادگان خواهد بود. در ماه مارس وزیر امور خارجه ایران، منوچهر متکی گفت: «هم‌اکنون همه چیز برای شروع توسعه مهیا شده است.» در سال ۲۰۰۴ قراردادی بین شرکت Inpex ژاپن و شرکت ملی نفت ایران به امضا رسید و طبق برنامه قرار بود تولید اولیه این میدان ۱۵۰ هزار بشکه در روز باشد و پس از آن میزان تولید افزایش قابل ملاحظه‌ای یابد اما در طول سال گذشته میزان پیشرفت این پروژه بسیار اندک بوده است.

بخش دیگری از این افزایش تولید نیز احتمالاً به میدان بنگستان مربوط می‌شود که تولید آن در حال حاضر به ۲۴۵ هزار بشکه در روز رسیده است و انتظار می‌رود که با تکمیل طرح توسعه این میدان، تولید آن تا ۵۵۰ هزار بشکه

در باره فضای سرمایه‌گذاری ایران، مطالب بسیاری نوشته و گفته شده است. محدودیت‌های مربوط به قراردادهای بیع متقابل و رفتار چندگانه دولت با سرمایه‌گذاری خارجی در بخش نفت و گاز، به شدت موجب عدم توسعه این حوزه، کاهش تولید و توسعه نیافتن میدان‌هایی شده است که می‌توانند در رشد اقتصادی این کشور نقش مهمی ایفا کنند. آخرین ارقام ارائه شده از سوی دولت، نشانگر آن است که در حال حاضر تولید نفت روزانه به ۴/۲ میلیون بشکه در روز HÉOÖI رسیده است یعنی به طور میانگین سالانه ۴۰۰ هزار بشکه از سال ۲۰۰۳ به تولید نفت ایران اضافه شده که اندکی از میزان سهمیه تعیین شده اوپک برای ایران، بیشتر است. اما آیا با وجود مشکلات این صنعت، بخش نفت ایران به سرعت در حال رشد است یا افزایش تولید فعلی، یک افزایش موقت و کوتاه مدت محسوب می‌شود؟

طولانی به توسعه میادین نفت و گاز بپردازند تا بتوانند هزینه‌های اولیه توسعه میادین را پوشش دهند و سود قابل ملاحظه‌ای نیز کسب کنند اما در قالب قراردادهای بیع متقابل این امر ممکن نمی‌شود.

تدوین و اجرا کردن یک ساختار قراردادی جذاب‌تر، امری حیاتی در صنعت نفت ایران محسوب می‌شود. وزیر ی ه امانه حتی پا را فراتر گذاشته و اظهار کرده است که کل قراردادهای بیع متقابل [با یک نوع قرارداد دیگر] جایگزین شود. وی که در ماه دسامبر هنوز به‌عنوان سرپرست وزارت نفت فعالیت می‌کرد، گفت: «قراردادهای بیع متقابل مورد پذیرش نیست و طرح‌های مالی نیز مشکل‌آفرین شده‌اند. ما باید به دنبال شیوه‌های جدید باشیم. مسلماً در قراردادهایمان شرکای خارجی حضور خواهند داشت و در چارچوب شرایط و قیمت‌های مناسب، از سرمایه‌گذاری خارجی استقبال می‌کنیم.» او این اظهارات را در حالی عنوان می‌کرد که تلاش برای کنترل وزارت نفت باعث کشمکش بین جناح‌های مختلف شد. به همین دلیل اشاره به این نکته حایز اهمیت است که رییس‌جمهور ایران، محمود احمدی‌نژاد پس از رد شدن سایر وزرای پیشنهادیش از سوی مجلس ایران، سرانجام وزیر ی ه امانه را پذیرفت. این امر می‌تواند نشانگر این باشد که احمدی‌نژاد نهایتاً نسبت به برخورد مطلوب‌تر با موسسات خارجی تمایل دارد اگرچه احتمالاً هیچ ساختار سرمایه‌گذاری جدیدی نخواهد توانست ممنوعیت‌هایی را رفع کند که بر اساس قانون اساسی ایران بر سر راه کنترل شرکت‌های خارجی بر میادین نفتی وضع شده است. از طرفی امکان کمی وجود دارد که از قراردادهای مشارکت در تولید (PSC) استفاده شود که هم‌اکنون در صنعت نفت کشورهای دیگر رایج است. به نظر می‌رسد امکان‌پذیرترین تغییر در شرایط قراردادی ایران، ارایه تضمین به اپراتورهای پالادستی نسبت به این امر باشد که قراردادهای توسعه و اکتشاف میادین نفتی به‌طور هم‌زمان با آنها منعقد خواهد شد.

بدون به‌کارگرفتن یک ساختار سرمایه‌گذاری بسیار مناسب‌تر برای شرکت‌های نفتی خارجی، افزایش ظرفیت تولید نفت ایران تا ۵/۴ میلیون بشکه در روز تا سال ۲۰۱۰ و هفت میلیون بشکه در روز تا سال ۲۰۱۵- آن گونه که دولت این کشور به دنبال آن است - عملاً غیرممکن خواهد بود. سیستم فعلی جذابیت ندارد و هرچند شرکت‌های دولتی ایران از تجارب بسیاری برخوردارند اما فاقد بازوی مالی یا انعطاف لازم برای حداکثر کردن بهره‌برداری از منابع هیدروکربنی این کشور هستند. به نظر می‌رسد پس از انتخابات سال گذشته، محافظه‌کاران، کنترل کشور را در دست گرفته‌اند اما دست‌کم در جبهه اقتصادی - چنانچه ایران خواهان آن است که به افزایش تولید در سال ۲۰۰۵ برسد، باید نگرش لیبرال‌تری را اتخاذ کند. ■

در روز افزایش یابد. گذشته از توسعه میدان‌های جدید، بخشی از این افزایش تولید می‌تواند ناشی از به‌کارگیری تکنیک‌های جدید باشد.

در ماه دسامبر، وزیر

نفت جدید ایران، کاظم وزیر ی ه امانه از تصمیم دولت برای به حداکثر رساندن میزان تولید نفت خبر داد. او گفت: «مسئولیت اولیه ما بهینه‌سازی تاسیسات و تولید نفت به منظور افزایش درآمد‌های ملی است.» با این حال چند ماه پیش، راهبرد سیاسی این کشور در قبال مناقشه هسته‌ای، تصمیم دولت را برای افزایش درآمد از طریق صادرات بیشتر نفت، به گونه‌ای با مانع روبه‌رو کرده است. تهران تهدید کرده است که در واکنش نسبت به افزایش فشارها از سوی جامعه بین‌المللی به این کشور برای توقف برنامه هسته‌ای خود، صادرات نفت را کاهش خواهد داد.

در ماه ژانویه سال گذشته وزیر انرژی و معادن با نفوذ الجزایر، شکیب خلیل نسبت به تأثیرات جدی چنین سیاستی هشدار داد. او گفت: «هر بار که اوپک از سوی یکی از اعضای خود با چنین کاهش تولیدی مواجه می‌شود، می‌کوشد تا در بازار ثبات ایجاد کند اما در مورد ایران این امر به سادگی امکان‌پذیر نیست. بالا رفتن قیمت نفت تا مرز ۱۰۰ دلار برای هر بشکه و تنزل فوری آن به سطح پایین‌ترین قیمت، نه به نفع تولیدکنندگان است و نه به نفع مصرف‌کنندگان. بر این اساس احتمالاً اوپک در نشست آتی خود در مورد کاهش سطح تولید تصمیمی اتخاذ نخواهد کرد.»

ایران با وجود مناقشه مربوط به برنامه تحقیق و توسعه هسته‌ای خود بر این نکته تأکید کرده است که از ورود شرکت‌های نفتی خارجی به بازار این کشور همچنان استقبال می‌کند. در واقع وزیر ی ه امانه همچون اسلاف خود در وزارت نفت تصریح کرده است که امکان بهبود شرایط سرمایه‌گذاری در چارچوب قانون اساسی ایران وجود دارد. به عنوان مثال او در یکی از نشست‌های اوپک که در ماه دسامبر در کویت برگزار شده گفته است: «ما قصد داریم از شرکت‌های نفتی بین‌المللی برای ادامه سرمایه‌گذاری در ایران دعوت کنیم در عین حال مشکلات مربوط به قراردادهای بیع متقابل را نیز بررسی خواهیم کرد.»

او افزود: «مشکلات باید حل شوند. پس از اتمام کار پیمانکاران در پروژه‌های نفتی، آنها دیگر هیچ مسئولیتی ندارند و کارها به شرکت ملی نفت ایران ارجاع می‌شود.» شرکت‌های نفتی عموماً ترجیح می‌دهند که در یک دوره زمانی